

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Cheb

Archiv obce Štítary

1928 -1945

Inventář

EL NAD č.: 652

AP.: 1511

Mgr. Ladislava Součková

Cheb 2009

Obsah

Úvod:	3
I. Vývoj původce archivního souboru	4 - 5
II. Vývoj a dějiny archivního souboru	6
III. Archivní charakteristika archivního souboru	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru	8
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky	9
Přílohy:	
Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	10
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	11
Příloha č. 3: Popis členění inventárního seznamu	12
Inventární seznam	13

Úvod

I. Vývoj původce archivního souboru

Obec Štítary (Schildern) leží zhruba 3 km severozápadně od Aše, mezi zaniklou obcí Újezd a obcí Krásná, v nadmořské výšce 634 m.

První písemná zmínka se datuje k roku 1342 a hovoří se zde o "Štítarském lese" a 5-ti zemědělských dvorech. Štítary byly v držení rodu Neubergů, později se majiteli obce stali páni z rodu Zedwitzů.

Obec tvořily 4 osady: Ängerlein, Horní Ves, Dolní Ves a Štítarský vrch. Náležela k ní i samota Farnhaus. Štítarští muži z počátku plnili na Štítarském vrchu strážní hraniční službu.

Většina obyvatel obce pracovala v zemědělství, popřípadě se zabývala řemeslnou a rukodělnou činností.

Štítary náležely k vikariátu chebskému a ašskému děkanátu. Místní obyvatelé chodili na mše do kostela sv. Mikuláše v Aši.

Organizaci místní samosprávy předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Zákon o prozatímním obecním zřízení č. 170 ř. z. ze dne 17. března 1849 (tzv. Stadionovo prozatímní zřízení) zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde dosud zastupovali vrchnost venkovští rychtáři a konšelé, kteří byli pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy a zaručil nově ustaveným obcím základní práva, mezi něž patřily např. svobodné volby zástupců nebo samostatné vyřizování vlastní agendy. Obce se staly nejnižšími články a instancemi územní samosprávy.

Ke zvolení prvních zastupitelských sborů došlo po vydání volební instrukce ze dne 8. dubna 1850. V každé obci byly zřízeny dva orgány – na tři roky volený obecní výbor a obecní přestavenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo – starostu a alespoň dva radní.

Po vydání Říjnového diplomu byl roku 1862 vydán rámcový říšský obecní zákoník, který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné po vydání zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 vešlo v platnost obecní zřízení a volební řád pro Moravu a Čechy. Tato zřízení se vztahovalo na všechny obce s výjimkou statutárních měst a v mnohém navazovalo na Stadionovo prozatímní obecní zřízení.

Obec Štítary působila jako samostatná obec v letech 1850 - 1868. V průběhu roku 1868 se stala částí obce Krásná (Schönbach), a byla jí až do roku 1905, kdy opět získala statut obce. V kronice obce Štítary je ale uveden rok 1900 a shodný údaj se vyskytuje i v knize J. Tittmanna, Heimatskunde des Ascher Bezirkes, Asch 1893. Po celou dobu obec náležela k ašskému hejtmanství (1938 - 1945 Landrát Aš) a soudnímu okresu tamtéž.

V období 2. světové války až do jejího konce v květnu 1945 byl v obci starostou Emil Wunderlich. Ostatní představitelé obce se nepodařilo dohledat.

Z roku 1782 pochází revizní zpráva, která uvádí, že v místní škole studuje 36 žáků. V roce 1870 byla postavena nová budova školy. Škola byla jednotřídní.

V obci působilo několik spolků, např. Školní křížový spolek, založený roku 1889 měl 45 členů. V roce 1892 vznikl spolek dobrovolných hasičů, čítající 32 členů a od roku 1893 v obci působil místní zemědělský a hospodářský spolek

V roce 1885 proběhla výstavba železniční zastávky na trati z Aše do Hranic, která byla umístěna v části Ängerlein. V roce 1910 byla v katastru obce Štítary postavena druhá vodní elektrárna ašského okresu. V roce 1920 byla do Dolní a Horní vsi přivedena elektřina ze Selbu. V roce 1929 pak byly elektrifikovány i Ängerlein a Štítarský kopec.

V roce 1916 byla postavena obecní silnice z Ängerleinu do Štítar a v roce 1922 okresní silnice vedoucí z Aše přes Krásnou a Ängerlein do Újezdu. Tím získaly Štítary silniční propojení s Aší.

V roce 1913 žilo v obci 235 obyvatel ve 46 domech, v roce 1933 pak byl počet obyvatel téměř
beze
změny.

Po vzniku ČSR vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení č. 75/1919 Sb. zákon o řádu volení v obcích a č. 76/1919 Sb. o novele k obecnímu zřízení. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dříve obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dříve obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Rada plnila rovněž funkci obecního trestního senátu, který byl tvořen obvykle starostou a dvěma radními.

Působnost obecního úřadu se dělila na samostatnou (správa obecního jmění a obecních záležitostí, dohled na bezpečnost majetku, péče o chudé a dobročinné ústavy, účast na správě místních škol, výkon policie) a přenesenou (záležitosti soudní, politické, vojenské, berní a důchodkové). Dohled nad obecním úřadem náležel okresnímu zastupitelstvu a zemskému výboru.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938 - 1945 vstoupil v platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat) navazující na prvorepublikové okresní úřady. Došlo k faktické likvidaci územní samosprávy. Správu obce tak zastával pouze starosta. Zastupováním starostů byli pověřeni tzv. přidělcenci. Další obecní orgán představovala obecní rada, která zajišťovala kontakt mezi obecní správou a obyvateli obce. Kromě obecních radů existovali ještě poradci, kteří vykonávali poradní činnost pro starostu. Významný vliv na správu obce měl i zmocněnec NSDAP.

Období 2. světové války v obci proběhlo celkem poklidně. Válka byla ve Štítarech ukončena dne 20. 4. 1945, kdy po krátké přestřelce mezi americkými a německými tanky shořely tři místní dvory.

Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřady zanikly a byly nahrazeny místními národními výbory, v obcích s převážně německy mluvícím obyvatelstvem pak dočasně místními správními komisemi. Štítary byly sloučeny se sousední obcí Újezd (Mährling) a správu nad nimi převzala Místní správní komise Újezd-Štítary (EL NAD 853).

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

O uložení dokumentů před převzetím do SOkA Cheb se nepodařilo zjistit nic bližšího.

V archivním souboru se nedochovaly žádné písemné instrukce o způsobu vedení a uložení spisů, žádný kancelářský, skartační, nebo spisový plán. Některé spisy byly uloženy v deskách dle tematického hlediska, např. záležitosti týkající se hlášení narození, sňatku, či úmrtí, rozpočtové a cejchovní záležitosti.

Archiválie byly předávány do SOkA Cheb v následujícím pořadí.

1. 12.7.1954, přír. číslo 1375, 0,04 bm (pamětní kniha) z let 1928 - 1935; nalezeno bez záznamu o převzetí

2. 4.5.1993, přír. číslo 842, 0,36 bm (3 kartony) z let 1893 - 1945; nalezeno bez záznamu o převzetí

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Po jazykové stránce je archivní soubor výhradně německý.

Časový rozsah fondu je vymezen léty 1928 - 1945. Původní časový rozsah spisů v kartonech uvedený na EL NAD byl 1893 - 1945, tento údaj ale neodpovídal skutečnosti. Spisový materiál z tohoto období je mezerovitý.

Archivní soubor byl uspořádán dle Metodického návodu na pořádání a inventarizaci fondů Archiv obce, který vydala Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000.

V jednom případě (inv. č. 31) je uvedena přibližná datace. Jedná se o nedatované soupisy vojáků nasazených za 2. světové války, tudíž jejich datace byla vytýčena léty 1938 - 1944.

Archiválie jsou zařazeny do II. kategorie, pouze kronika obce (inv. č. 1) a zápisy ze schůzí obecní rady (inv. č. 6) jsou zařazeny do I. kategorie.

V průběhu pořádacích prací bylo z archivního souboru vnitřní skartací vyřazeno 0,15 bm duplicitních a multiplicitních písemností, prázdných formulářů a tiskopisů a některé další dokumenty bez trvalé hodnoty - viz. Protokol o vyřazení dokumentů ve vnitřní skartaci ze dne 14. 1. 2009, č. j. SOAP/020-0035/2009-15.

Z archivního souboru byly vyjmuty archiválie (rozsah 0,01 bm), z nichž byl vytvořen nový archivní soubor č. 1358 NSDAP - místní skupina Štítary (viz. úřední záznam ze dne 26.3.2009, č. 10/2009).

Před zpracováním měřil archivní soubor 0,39 bm. Po provedené skartaci je rozsah fondu 0,25 bm (0,04 bm - úřední knihy, 0,20 bm - spisy v kartonech).

Fyzicky je fond dobře zachovalý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

Fond zahrnuje období mezi léty 1928 - 1945. Je tvořen kronikou obce a spisy. Fond má vzhledem ke svému rozsahu pouze lokální význam. Je možné jej využít pro studium místní samosprávy. Za zmínku stojí kronika obce, sepsaná Karlem Pellarem, ředitelem školy v Hranicích u Aše, v letech 1928 - 1935, která je cenným zdrojem informací o historii a kulturních i společenských poměrech v obci. Bohužel postrádáme údaje o představitelích místní samosprávy, které se vzhledem k torzovitosti spisů nepodařilo dohledat.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky

Archivní soubor uspořádala, úvod napsala a inventární seznam sestavila v roce 2008 Ladislava Součková ve Státním okresním archivu Cheb.

Cheb, 20. 11. 2009

Mgr. Ladislava Součková

Seznam použitých pramenů a literatury

Alberti, K.: Beiträge zur Geschichte der Stadt Asch und Ascher Bezirkes, Band I, Asch 1934

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis ..., Pragae 1938

Orth, Jan; Sládek, František: Topograficko-statistický slovník Čech ..., I. L. Kober, Praha 1870

Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen, k. k. Staathalterei, Prag 1893

Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen, k. k. Staathalterie, Prag 1913

Otto, J.: Ottův slovník naučný, XXIV, Praha 1906

Titmann, J.: Heimatskunde des Ascher Bezirkes, Asch 1893

Zákonník zemský království Českého, 1906

internetové stránky: www.asch-boehmen.de/d/bezirk/gemeinden2.htm

internetové stránky: www.zanikleobce.cz

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
AS	Archivní správa
bm	běžný metr
č.	číslo
č. j.	číslo jednací
č. p.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list národního archivního dědictví
ha	hektar
inv. č.	inventární číslo
km	kilometr
MV	Ministerstvo vnitra
přír. číslo	přírůstkové číslo
RAD	Reichsarbeitsdienst (Říšská pracovní služba)
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOKA	Státní okresní archiv
str.	strana
viz.	videre licet (doslovný překlad z latiny "lze vidět")

<u>Popis členění inventárního seznamu</u>	<u>časový rozsah</u>	<u>inv. č.</u>
A: Obecní úřad		
I. Knihy		
1. Knihy všeobecné správy obce	1928 - 1935	1
II. Spisový materiál		
II.1. Spisy		
1. Obec a její správa	1939 - 1945	2 - 6
2. Správa obecního majetku	1938 - 1945	7 - 13
3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek	1939 - 1943	14 - 25
4. Péče o veřejné ústavy a zařízení	1939 - 1943	26 - 29
5. Spolupůsobení ve státní záležitostech	1938 - 1944	30 - 55

Inventární seznam

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Ukl. j.

A: Obecní úřad

I. Knihy

1. Knihy všeobecné správy obce

1	Kronika obce	1928 - 1935	K 1

II. Spisový materiál

II. 1 Spisy

1. Obec a její správa

1. 1 Evidence občanů, domovské právo

2	Hlášení o uzavření sňatku, narození, úmrtí	1939 - 1945	N 1
3	Oznámení o zkrácení lhůty ohlášek	1940	N 1
4	Úmrtní oznámení, úmrtní protokoly, úmrtní list	1941 - 1943	N 1

1. 4 Obecní funkcionáři a zaměstnanci

5	Obecní zaměstnanci - soupis	1940	N 1

1.5 Všeobecná správní činnost obce

6	Zápisy ze schůzí obecní rady	1939	N 1

2. Správa obecního majetku

2. 1 Evidence obecního majetku

7	Obecní majetek - výkazy, dotazníky	1938 - 1945	N 1
8	Cenné papíry - korespondence s finančními ústavy	1940 - 1945	N 1
9	Půjčky - všeobecné směrnice	1940 - 1942	N 1
10	Půjčky obce - korespondence s peněžními ústavy a Finančním úřadem v Aši	1938 - 1945	N 1

2. 3 Rozpočtové hospodaření

11	Rozpočet obce	1939	N 1
12	Účetní uzávěrka obce	1944	N 1
13	Obecní finance - všeobecně	1940 - 1942	N 1

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Ukl. j.
3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek				
3. 1 Bezpečnost osob a majetku				
14		Evidence obyvatel - hlášení pobytu a přechodného pobytu, potvrzení o odhlášení, soupis obyvatel, evidence německých říšských příslušníků	1939 - 1943	N 1
15		Cizinecký ruch v obci - statistika	1940	N 1
16		Pohřešované osoby - potvrzení, oznámení	1939 - 1943	N 1
3. 2 Bezpečnost silnic a cest, doprava a spoje				
17		Čištění ulic a chodníků - úklid sněhu, nařízení, finanční náklady	1940 - 1941	N 1
3. 3 Trhy a zásobování, cenová kontrola				
18		Cejchovní záležitosti - cejchovní listy, korespondence s Cejchovním úřadem v Chebu	1940 - 1942	N 1
3. 4 Zdravotní a veterinární záležitosti				
19		Krajská nemocnice v Aši - hlášení o hospitalizaci	1942 - 1943	N 1
20		Pitevni protokoly, potvrzení o převozu zesnulého	1939 - 1942	N 1
3. 5 Pracovní záležitosti				
21		Říšská pracovní služba (RAD) - soupisy povolanců žen, pokyny	1939 - 1943	N 1
22		Hospodářství rodu Gosslerů - žádost o ponechání pomocné pracovní síly	1942	N 1
3. 7 Stavební a požární záležitosti				
23		Stavební povolení, rozhodnutí, odejmutí povolení k užívání stavby, plán hospodářské budovy	1939 - 1943	N 1
24		Hasičský sbor - korespondence, pokyny, evidence majetku	1939 - 1942	N 1
25		Elektrifikace obce - korespondence s dodavateli, dodávky a ceny elektrické energie, všeobecné podmínky, smlouva o odběru	1939 - 1942	N 1
4. Péče o veřejné ústavy a zařízení				
4. 1 Chudinství a sociální péče				
26		Péče o chudé - žádosti o podporu, korespondence	1939 - 1943	N 2

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Ukl. j.
27		Ochranný dohled nad mladistvým - žádost o vyjádření, zpráva	1943	N 2
4. 2 Školství				
28		Obecná škola - rozpočet na rok 1939, soupis hmotného a nehmotného majetku	1939	N 2
5. Spolupůsobení ve státních záležitostech				
5. 1 Vojenské záležitosti				
29		Vojenské osoby - evidence pobytu, ohlašovací lístky	1940 - 1942	N 2
30		Odvozy branců - evidenční karty, povolávací rozkazy, plány odvodů, potvrzení o účasti u odvodu	1939 - 1944	N 2
31		Soupisy vojáků nasazených v boji	[1940] - [1944]	N 2
32		Váleční zajatci a uprchlíci - korespondence, soupisy	1942 - 1945	N 2
33		Kurýři - kvitance s protokolem o splněním úkolu	1939	N 2
34		Zproštění vojenské povinnosti, vojenské dovolené - žádosti, vyjádření	1940 - 1943	N 2
35		Udělení vojenského vyznamenání - oznámení	1940	N 2
36		Péče o válečné hroby - oběžníky, nařízení	1940 - 1943	N 2
37		Ubytování a zaopatření vojska - evidence, soupisy	1939 - 1943	N 2
38		Evidence koní pro vojenské účely	1941 - 1943	N 2
5. 2 Záležitosti daňové a katastrální				
39		Daňové záležitosti - soupisy daňových poplatníků, daňový kalendář, všeobecné předpisy a nařízení	1939 - 1942	N 2
40		Daň živnostenská	1939 - 1943	N 2
41		Daň ze mzdy	1939 - 1943	N 2
42		Daň občanská	1940 - 1943	N 2
43		Daňové odvody z chovu psů	1940	N 2
44		Daňové výměry a rozklady	1938 - 1942	N 2
45		Parcelace pozemků	1939 - 1940	N 2
5. 3 Soudní záležitosti				
46		Korespondence s okresními a úředními soudy	1939 - 1943	N 2
47		Trestní řízení - žaloby, rozsudky, oznámení	1939 - 1943	N 2
48		Rozvodová řízení	1939 - 1940	N 2
49		Dědická řízení	1940 - 1942	N 2
5. 4 Živnostenské záležitosti				
50		Ověření pravosti živnostenského oprávnění	1943	N 2

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Ukl. j.
5. 5 Zemědělství, lesnictví, myslivost, rybolov				
51		Sčítání hospodářských zvířat - sčítací listy, oznámení, pokyny	1939 - 1942	N 2
52		Sčítání kultur, ploch a osevu - sčítací listy, oznámení, pokyny	1939 - 1941	N 2
53		Využití a spotřeba průmyslových produktů v zemědělství - výkazové karty, pokyny	1939	N 2
54		Sčítání zemědělských a živnostenských závodů - jmenné seznamy, soupisy, pokyny	1939 - 1940	N 2

Název archivní pomůcky: Archiv obce Štítary
Značka archivní pomůcky: AO Štítary
Časový rozsah: 1928 - 1945
Počet evidenčních jednotek: 3 (1 úřední kniha, 2 kartony)
Počet inventárních jednotek: 54
Rozsah v bm: 0,24 (úřední kniha - 0,04 bm, kartony - 0,20 bm)
Stav ke dni: 20. 11. 2009
Zpracovatel(é) archivního souboru: Mgr. Ladislava Součková
Zpracovatel(é) archivní pomůcky: Mgr. Ladislava Součková
Počet stran: 18
Počet exemplářů: 5
Schválil: Mgr. Karel Halla
dne 20. 11. 2009 - č.j. SOAP/020 - 0734/2009

Nová tiráž GI 2012–2013

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Štítary
Značka archivního fondu:	AO Štítary
Časový rozsah fondu:	1928-1945
Počet inventárních jednotek:	54
Počet evidenčních jednotek:	3 (1 úřední kniha, 2 kartony)
Rozsah fondu v bm:	0,26
Stav ke dni:	2. 10. 2012
Vypracoval:	Martina Lepší